

Шульга Н. В.

*к.пед. н., доцент кафедри англійської мови та методики її навчання
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА В УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Розвиток полікультурної освіти в Україні не є таким стрімким у порівнянні із провідними зарубіжними країнами, такими як США, Канада та Велика Британія, оскільки в Україні полікультурна освіта набула великого значення лише наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Варто зазначити, що вищезазначений аналіз стану полікультурної освіти в Україні показав, що остання є часто теоретично обґрунтованою, проте не реалізується в повній мірі на практиці.

Полікультурна педагогіка є перспективним напрямком вітчизняної науки в умовах багатонаціональної держави, якою є Україна тому, полікультурна освіта є важливим елементом у навчанні молоді в умовах етнічно поляризованого світу і включає в себе виховання поваги до інших культур: толерантність щодо інших культур, суспільну взаємодію та ін.

Заклади вищої освіти України повинні формувати навички міжкультурної компетенції своїх студентів, почуття поваги до унікальності культури кожного народу, терпимість до незвичайної поведінки, розвивати бажання позитивно ставитись до незвичних явищ, готовність реагувати на зміни, динамічність в прийнятті альтернативних рішень, формувати відсутність упереджень щодо представників інших культур

У той час як у країнах ЄС існують окремі програми полікультурної освіти, у навчальних планах закладів вищої освіти України використовуються елементи полікультурного виховання. Полікультурне виховання студентської молоді є пріоритетним напрямком підготовки фахівців у таких українських університетах як Чернівецький національний університет імені Ю Федьковича, Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника, Тернопільський національний університет імені В. Гнатюка, Бердянський державний педагогічний університет, Уманський державний педагогічний університет імені П. Тичини та ін.

Зокрема, Уманський державний педагогічний університет імені П. Тичини, за сприяння ЄС, надає студентам можливість навчатися у рамках проектів «Еразмус Мундус Емінінс» та «Польський Еразмус для України».

Елементи полікультурної освіти можна простежити у ряді дисциплін підготовки студентів у Харківській національній академії міського господарства, Міжрегіональній академії управління персоналом, Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії, Кам'янець-Подільському національному університеті та Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича. Зокрема, це дисципліни освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр» і «магістр»: «Релігієзнавство», «Філософія освіти», «Гендерна освіта і сім'я», «Іноземна мова професійного спілкування» тощо. У межах цих дисциплін студенти розглядають проблеми соціокультурного та етнопсихологічного контексту управлінської діяльності, особливості становлення соціально-економічного менеджменту в Україні та за кордоном, знайомляться з історією та сучасним станом основних світових і національних релігій, їх духовною та матеріальною культурою.

Зміст полікультурної складової в освіті означено в дисципліні «Релігієзнавство» Харківської національної академії міського господарства, яка включає такі модулі:

Модуль 1. Релігієзнавство.

Змістові модулі (ЗМ): ЗМ 1.1. Еволюція та типи релігій

ЗМ 1.2. Локальні релігії. Світові релігії.

ЗМ 1.3. Релігійні конфесії та напрями сучасної України. [3].

У навчальній дисципліні «Релігієзнавство» МАУП реалізовано таку мету і завдання: допомогти студентам оволодіти: знаннями про такий історичний та соціально-духовний феномен, як релігія, що є необхідною умовою адекватного розуміння як української національної культури, так і загальнолюдських духовних цінностей. Засвоюючи дисципліну, студенти МАУП набувають навичок ведення світоглядного діалогу, кращого навчання, розуміння й поваги переконань інших людей. У свою чергу, це сприятиме становленню духовного клімату взаєморозуміння, нормалізації міжконфесійних відносин і гармонізації людських стосунків в умовах розбудови суверенної України, необхідними атрибутами якої мають бути розквіт національної культури, гуманізм й демократизація [2].

Деякі аспекти полікультурної освіти ми бачимо і в дисципліні «Гендерні відносини в Україні: соціологічний аналіз» Києво-Могилянської академії, мета якої полягає у здійсненні аналізу окремих аспектів дослідження і регулювання гендерних відносин в сучасному українському суспільстві, а завдання передбачають Основне завдання курсу полягає у дослідженні стану гендерної (не)рівності у публічній (політика, ринок праці) та приватній (сім'я) галузях життєдіяльності на прикладі нашої держави, навчитися критично оцінювати різного роду дослідження гендерних відносин в Україні та проводити ці дослідження, використовуючи кількісні та якісні методи [1].

Стан полікультурної освіти в Україні наразі можна охарактеризувати впровадженням законодавчих ініціатив уряду, реалізацією її елементів в окремих дисциплінах університетів й діяльністю міжнародних програм на теренах вітчизняної науки. Проте вивчення проблем полікультурності, на нашу думку, можна простежити лише у ряді певних дисциплін, що, однак, не може суттєво вплинути на суспільну думку та допомогти українським студентам оволодіти полікультурною компетентністю та конкурувати на сучасному ринку праці фахівців в умовах глобалізації.

На сьогодні існують три орієнтири, які, на нашу думку, є ключовими для реалізації європейського досвіду полікультурної освіти для університетів України:

1. *Розвиток полікультурної освіти через науку*

У такій європейській країні як Велика Британія наукові установи виступають реформаторами в окремих підрозділах освіти, а забезпечення якості освіти реалізується на державному рівні.

В Україні існує потреба в розвитку полікультурної освіти фахівців на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях, зокрема у реалізації магістерських програм дослідницького напрямку за участі університету та наукового підрозділу, розробці й запровадженні навчальних програм на основі результатів наукових досліджень, підвищенні кваліфікації працівників закладів вищої освіти.

2. *Інтернаціоналізація навчального плану*

На сьогодні є важливим впровадження дисциплін в університетах, які б задовольняли потреби меншин, що проживають на території України, а також впровадження у вищу освіту інноваційних і мультидисциплінарних підходів до викладання і навчання.

Зокрема, в університетах Великої Британії навчальні плани переглянуті відповідно до вимог полікультурної освіти з огляду на потреби етнічних меншин. Необхідно проводити інтернаціоналізацію навчального плану поетапно, враховуючи культурні особливості представників тих меншин, які навчаються у певному навчальному закладі.

3. *Підготовка фахівців у галузі полікультурної освіти*

В Україні не вистачає спеціалістів у галузі полікультурної освіти, які б забезпечили підготовку кваліфікованих спеціалістів, що були б конкурентно спроможними на світовому ринку праці. Крім того, в системі української вищої освіти існує велика кількість навчальних напрямів і спеціальностей, що не є прийнятним у європейських країнах, які мають у 5 разів менше навчальних дисциплін. Крім того, в Україні збільшується розрив зв'язків між освітянами і працедавцями, між сферою освіти і ринком праці.

Для забезпечення потреб полікультурної освіти заклади вищої освіти України повинні адекватно реагувати на потреби суспільства і ринку праці, залучати до співпраці таку ланку

освіти, як «коледж» та «технікум», сприяти підвищенню кваліфікації та перепідготовки кадрів, брати на себе роль методологічних центрів та новаторів у галузі полікультурної освіти, тощо.

В контексті вищезначеного, нами вбачається доцільним удосконалення нормативно - правової бази полікультурної освіти на державному рівні, вивчення позитивного світового досвіду із проблем полікультурної освіти шляхом ознайомлення із літературою, Інтернет-джерелами, документальними фільмами з аспектів проблеми тощо.

Необхідно створювати робочі групи з питань полікультурності, розробляти презентації проектів полікультурної освіти, призначати відповідальних виконавців та приєднувати учасників до роботи таких груп.

Отже, досконалим інструментом у впровадження полікультурної освіти у закладах вищої освіти України, на нашу думку, може стати визначення їх умов та потреб для реалізації полікультурних проектів. Для цього необхідні: діагностика проблем полікультурної освіти, накопичення позитивного досвіду у роботі над проблемою, вивчення можливостей університетів, постановка проблем діяльності університетів учасниками робочих груп, тощо. Для впровадження полікультурної освіти у вітчизняну вищу освіту принципово важлива подальша трансформація системи державного управління і громадських органів, що полягає у партнерстві між державою та українським суспільством.

Список використаної літератури

1. Гендерні відносини в Україні: соціологічний аналіз. Києво-Могилянська академія. Кафедра соціології [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.ukma.edu.ua/index.php/osvita/fakulteti/fsnst/kafedra-sotsiologiji>
2. Навчальна програма дисципліни «Релігієзнавство» МАУП [Електронний ресурс]. – URL: http://library.iapm.edu.ua/metod/2775_Religieznnav.pdf
3. Програма навчальної дисципліни «Релігієзнавство». Харківська національна академія міського господарства [Електронний ресурс]. – URL: <http://eprints.kname.edu.ua/25532/1/Typ%2011-1з%208122.pdf>